

- G. Gorris, H. Hardenberg, N. J. Pabon m.m.v. D. van der Meide, *Dorp aan de Vliet*, Scheveningen 1948, p. 35.
27. RGP 176, p. 149 noot 935 a. Minuut-missive in: Algemeen Rijksarchief, *Archief van de Staten-Generaal*, inv. nr. 4934 d.d. 7 juni 1619. Het origineel is verloren gegaan, terwijl er in geen van de archieven te Delft melding van deze missives wordt gedaan noch iets over diens gevolge ondernomen acties was te vinden. (Met dank aan de heer B. van der Wulp van het GA Delft.)
 28. RAZH, *Archief van het Hof van Holland, Zeeland en West-Friesland*, inv. nr. 377 d.d. 7 juni 1619.
 29. Van Vliet was schout van 1601-1632. Zie: Gorris e.a., p. 286. Sinds 1616, het jaar waarin Voorburg in bezit van Delft kwam, pachtte hij dit ambt voor 30 gulden per jaar, aldus uit de serie Maanboeken bij het GA Delft bleek (met dank aan de heer B. van der Wulp). In 1607 was deze schout met de secretaris en bode in een proces met de baljuw van Rijnland verwikkeld en in 1612 moest hij zich met de secretaris en schepenen opnieuw voor de baljuw verantwoorden. Zie: Gorris e.a., p. 45.
 30. Gorris e.a., p. 33. F. Egmond, De hoge jurisdicties van het 18e-eeuwse Holland, in: *Holland, regionaal-historisch tijdschrift*, 19 (1987), pp. 129-161 met name p. 154 en de kaart op pp. 160-161.
 31. A. Th. van Deursen, *Bavianen en slijkgeuzen. Kerk en kerkvolk ten tijde van Maurits en Oldenbarnevelt*, Assen 1974, pp. 336-337.
 32. Met dank aan mej. R. Roelevink, die mij op dit argument attendeerde.
 33. J. D. M. Bardet, *Kastelenboek provincie Utrecht*, Bussum 1975 (5e dr.), p. 349. Uit RAZH, *Archief van Johan van Oldenbarnevelt, 1586-1619*, inv. nr. 3506 blijkt, dat in 1616 opnieuw werd gepoogd om de voorlopige koopcontracten van de heerlijkheid Zuilen en Westbroek van 1602 en 1610 met Jacques de Cocquier alsnog ten uitvoer te brengen.
 34. J. Kok, *Vaderlandsch Woordenboek*, dl. XXII, Amsterdam 1790, pp. 32-36 met name p. 36. Deze schrijft overigens niets over de grafschennis zelf.
 35. Vriendelijke mededeling van F. Schoonheim, auteur van: *De Hervormde kerk van Oud-Zuilen in: Jaarboek Oud-Utrecht 1977*, pp. 71-84, welk artikel later ook als afzonderlijke brochure is uitgegeven.

INGEZONDEN

Op het onlangs verschenen artikel over de Utrechtse volkskundige Hermina Grolman (*Maandblad Oud-Utrecht* 62 (1989) 110-115) zijn enkele kleine addenda te melden. De lijst van haar publikaties kan aangevuld worden met het volgende artikel: „Hoe de centrale systematische catalogus aan het Volkenkundig Instituut te Utrecht tot stand kwam”, in: *Opstellen bij zijn afscheid van de bibliotheek der Rijksuniversiteit te Utrecht op 31 mei 1940 aangeboden aan G. A. Evers* (Utrecht, 1940) 116-122. Verder bevindt zich in het archief van de Universiteitsbibliotheek (nr. 163, sub 20466) een brief van Kohlbrugge aan curatoren van 15 maart 1920 waaruit blijkt dat mej. Grolman niet pas in 1922 maar al vóór 1920 in dienst is getreden van de universiteit. Eerst ontving zij het salaris „van den niet meer bestaanden amanuensis voor

de operatieve chirurgie”. Kohlbrugge poogde nu een bescheiden salarisverhoging voor haar te bewerkstelligen door een benoeming tot tweede amanuensis voor te stellen. Dr. J. J. de Wolf (Vakgroep Culturele Antropologie) deelde mij mee dat de Centrale Volkenkundige Catalogus, bijgehouden tot ca. 1970, voor het vinden van oudere literatuur een nog tot op heden geraadpleegd bibliografisch apparaat is. De catalogus bevindt zich in Transitorium II. Hij vestigde er voorts de aandacht op dat ook de hoogleraar H. Th. Fischer er over heeft geschreven: „Das Ethnologische Institut zu Utrecht, Ein Institut ohne Museum und fast ohne Bücher” (*Ethnologischer Anzeiger*, III, Heft 2 (1933) 101-102).

UB, Utrecht

A. D. A. Monna

EEN LUIKLOK VAN ODIJK NAAR ZEIST

De klok op de zolderverdieping van het Zeister Slot, die als congreszaal is ingericht, is afkomstig uit het Romaanse dorpskerkje van Odijk. De klok draagt het volgende opschrift:

„Anno Domini 1505. Sanctus Heribertus heischen ich. Gregorius van Trier gois mich.

Dit gegeven is bekend uit de moderne literatuur¹). Ik wil hier stilstaan bij de aankoop van de klok in 1593 en het ophangen in de toren van de Romaanse dorpskerk te Zeist in 1616.

Uit het visitatierapport²) betreffende de kerken ten plattelande in het Sticht van 1593 blijkt dat de inwoners van Zeis een luiklok gekocht hebben maar dat de

financiering niet rond is. De visitatiecommissie³) verzoekt de Staten van Utrecht zelfs de inwoners van De Bilt mee te laten betalen aan de reparatie van de kerk aan de Dorpsstraat te Zeist. Kennelijk is de protestantse gemeente te Zeist onvoldoende draagkrachtig: „insonderheyt in 't betalen van de clocke, die se gecocht hebben.” Predikant te Zeist is dan Cornelis Anthonisz. van Hoornhove (Hornhövius)⁴), die in 1599 in opdracht van de Staten van Utrecht de eerste kaart van de provincie Utrecht zou vervaardigen. Heeft hij wellicht zelf deze suggestie aan de visitatiecommissie gedaan? Hij woonde immers te Utrecht en had als administrateur van de St. Laurensabdij te

Oostbroek relaties met de Staten van Utrecht.

In 1606⁵⁾ klaagt zijn opvolger Ds. Adolphus Spizerus over het feit „datter geen clock en is''⁶⁾ en over de concurrentie van een R.K. priester uit Wijk bij Duurstede, die tot in Zeist pastoraal actief is. Pas tien jaar later stuiten we in de bronnen weer op de luiklok uit Odijk, die inmiddels nog niet betaald blijkt te zijn. Blijkens een uittreksel uit de rekening van de rentmeester van het Vrouwenklooster van Oostbroek⁷⁾ moesten de grondeigenaren in het kerspel Zeist over elke morgen land zes stuivers en veertien penningen bijdragen in de kosten van de klok, hetgeen het Vrouwenklooster op 24 februari 1616 kwam te staan op 117 gld. inclusief voor het ophangen van de klok in de toren, aangezien het voormalige klooster op dat moment 342 morgen lands in het kerspel Zeist bezat. De betaling geschiedde in handen van de schout van Zeist, Ghijsbert Adriaensz. In de verantwoording van de post heet het: „de nieuwe clock, hangende tot Zeyst''⁸⁾.

Na 23 jaar hing dan uiteindelijk de luiklok uit Odijk in de kerktoeren in Zeist. De nieuwe hoge ambachtsheer van Zeist in 1677, Willem Adriaan van Nassau-Odijk, heeft hem daaruit laten halen om deze luiklok in de toren van zijn nieuw gebouwde Zeister Slot (1677-1686) op te hangen. En daar hangt hij na meer dan 300 jaar nog!

3703 AD Zeist Mr Dr V. A. M. van der Burg
Griffensteijnselaan 77

Noten:

1. J. E. A. L. Struick, „Een vorstelijk stuk goet''. Een vergeeten diplomaat, Willem Adriaan, graaf van Nassau-Odijk, heer van Zeist en Driebergen en zijn landhuis, Jaarboekje Oud-Utrecht 1969, blz. 150; Irmin Visser, *Het Slot te Zeist*, De Bataafsche Leeuw, Amsterdam/Dieren 1986, blz. 143. Beide auteurs noemen ten onrecht het jaar 1500 i.p.v. 1505; Gerrit Vermeer, *De Sint-Heribert of het witte Kerkje te Odijk*, De Walburg Pers, Zutphen 1987, blz. 39-40.
2. Ph. J. C. G. van Hinsbergen e.a., *Bronnen voor de Geschiedenis van Zeist*, Deel II, Assen 1967, blz. 193.
3. C. Dekker, *Het Kromme Rijngebied in de Middeleeuwen*, Stichtse Historische Reeks 9, Zutphen 1983, blz. 319-320.
4. V. A. M. van der Burg, *Cornelis Anthonisz. van Hoornhove (Hornhovius), pastoor en predikant te Zeist alsmede kartograaf in 1599*, Maandblad Oud-Utrecht (61) 1988, blz. 42-43.
5. J. Ph. De Monté Verloren e.a., *Bronnen voor de Geschiedenis van Zeist*, Deel III, Assen 1980, blz. 47 (verder te citeren als Bronnen III).
6. L. Visser, *Het dorp Zeist*, Zeist 1980, blz. 10 meent dat met het gegeven uit 1606 niet op een luiklok maar op een uurwerk bedoeld wordt dat in ieder geval blijkens de afbeelding van H. Saffleven uit 1651 van het middeleeuwse kerkhofpoortje met de toren gezien vanuit het zuidoosten op de toren te Zeist aangebracht was.
7. *Bronnen III*, blz. 91.
8. H. J. van Eekeren, *De Oude Kerk te Zeist*, Deel 2, Van de Poll-Stichting, Zeist 1975, blz. 135-136 vermeldt deze gegevens niet en maakt ook geen gewag van de herkomst van de luiklok uit Odijk.

BOEKENSCHOUW

H. M. J. Müter en Ben J. Nichting, *Opkomst en ondergang van een parochie. Geschiedenis van de Onze Lieve Vrouw van Goede Raad te Utrecht 1918-1990*. Utrecht, Parochie O.L.V. van Goede Raad, 1989. Met drie bijlagen en foto's. ISBN 90 90003218 5. Prijs f 12,50.

Verkrijgbaar bij de schrijver: Mgr. v. d. Weteringstr. 11B, tel. 33 19 81, en bij Boekhandel Broese-Kemink a.d. Stadhuisbrug.

Op zondag 31 december 1989 werd de parochiekerk van O.L. Vrouw van Goede Raad, gelegen langs het H. J. Schimmelplein in Utrecht-West, gesloten en de parochie als zodanig opgeheven. De pastoor, de historicus en oud-leraar drs. H. M. J. Müter, heeft zijn laatste dienstjaar onder meer besteed aan het vastleggen van de geschiedenis van zijn parochie. Het regionale dagblad besprak het boekje inmiddels, maar meer aandacht ging uit naar het ernaast afgedrukte interview met de auteur. Deze deed daarin enkele forse uitspraken met betrekking tot het kerkelijk verleden, de katholieke seksuele moraal en de positie van de vrouw in de kerk. De koppenmaker had er boven gezet: „Ik heb persoonlijk de doodzonde in m'n parochie afgeschaft'' (UN 12.XII.1989). De dag na de pu-

blicatie van het vraaggesprek belde de redactie naar het aartsbisdom om te vernemen welke maatregelen de kerkelijke autoriteiten tegen de geïnterviewde dachten te nemen. Aan de Maliebaan bleek niemand aan zoiets te hebben gedacht, waarna het relletje uitgeperst leek. De priesterraad van het bisdom blies het vijrtje nog even aan, zodat de bisschop weigerde officieel het eerste exemplaar van de parochie-geschiedenis in ontvangst te nemen. Hij schreef de auteur een persoonlijk briefje met de mededeling dat deze in zijn ambtsgebied de doodzonde dan mocht hebben afgeschaft, maar dat hij er nu zelf een bedreven had, en wel een van ergernis. Waarna hij hem nog vele jaren toewenste om het goed te maken.

Meer dan 'n paar ingezonden stukken van veront-ruste zielen zat er voor het Utrechtse journaal niet in. Nu het boekje zelf. De recensent wiens initialen onder dit stukje staan, heeft de auteur als leraar geschiedenis gehad. Hij is dus ongeveer de laatste die een objectief oordeel kan uitspreken. Daar komt bij dat hij ook nog de lagere school heeft doorlopen op de Thomas a Villa Nova, ver vóór Müters tijd, zodat „de kwestie B. te U.'' hem niet onbekend was.

Op p. 39-44 wordt deze affaire, een welhaast klas-siek conflict tussen de fraters en een parochie-